

HARSTAD SPAREBANK

Offentliggjøring av sentral risikoinformasjon

BASEL II - PILAR 3

Pr. 31.12. **2012**

HARSTAD SPAREBANK
Byens egen bank

1	Formålet med dokumentet	3
2	Basel II – Kapitaldekningsregler	4
2.1	Metodevalg for Harstad Sparebank.....	5
3	Konsolidering	5
3.1	Oversikt over datterselskaper, tilknyttede selskaper mv	5
4	Ansvarlig kapital og kapitalkrav	5
4.1	Ansvarlig kapital	5
4.2	Kapitalkrav.....	6
5	Kredittrisiko og motparts- risiko	6
5.1	Definisjon av mislighold og verdifall	6
5.2	Metode for beregning av nedskrivninger.....	7
5.3	Fordeling på engasjements-typer, typer av motparter og geografiske områder	7
5.4	Engasjementer fordelt på type engasjement og gjenstående løpetid	8
5.5	Mislighold, Nedskrivninger og avsetninger på garantiansvar.....	8
5.6	Endring i nedskrivning på utlån og avsetninger på garantiansvar	9
5.7	Bruk av offisiell rating til kapitaldekningsformål.....	9
5.8	Engasjementsbeløp og bruk av sikkerheter m.v. ved fastsettelse av kapitalkrav	10
5.9	Motpartsrisiko knyttet til derivater.....	10
6	Egenkapitalposisjoner	11
7	Styring og kontroll av risiko	12
7.1	Formål og prinsipper for ICAAP	12
7.2	Styring og kontroll av enkeltrisikoen.....	13
7.2.1	Kredittrisiko	13
7.2.2	Likviditetsrisiko.....	14
7.2.3	Markedsrisiko	14
7.2.4	Operasjonell risiko.....	14
7.2.5	Konsentrasjonsrisiko	14
7.2.6	Eiendomspriserisiko	15
7.2.7	Forretningsrisiko	15
7.2.8	Strategisk risiko	15
7.3	Bankens godtgjørelsesordning.....	15
8	Renterisiko	16

1 Formålet med dokumentet

Formålet med dette dokumentet er å oppfylle kravene til offentliggjøring av finansiell informasjon iht. beskrivelsen i neste kapittel (kapitalkravsforskriftens del IX – Pilar 3).

Det utarbeides et tilsvarende dokument hvert år i tilknytning til årsrapporten. Vesentlige endringer som gjør at innholdet i dokumentet avviker betydelig fra faktiske forhold vil kunne medføre hyppigere oppdatering av informasjonen.

Alle tall i dokumentet er pr 31. desember 2012 og rapporteres i hele tusen kroner med mindre annet fremgår.

2 Basel II – Kapitaldekningsregler

Finansdepartementet fastsatte forskrift om kapitalkrav for forretningsbanker, sparebanker, finansieringsforetak, holdingselskaper i finanskonsern, verdipapirforetak og forvaltningsselskaper for verdipapirfond (kapitalkravsforskriften) 14. desember 2006. Forskriften trådte i kraft 1. januar 2007. Forskriftens del IX regulerer offentliggjøring av finansiell informasjon (tilsvarende **pilar 3** i Basel II-overenskomsten).

Dette regelverket bygger på en standard for kapitaldekningsberegninger fra Bank for International Settlements (BIS).

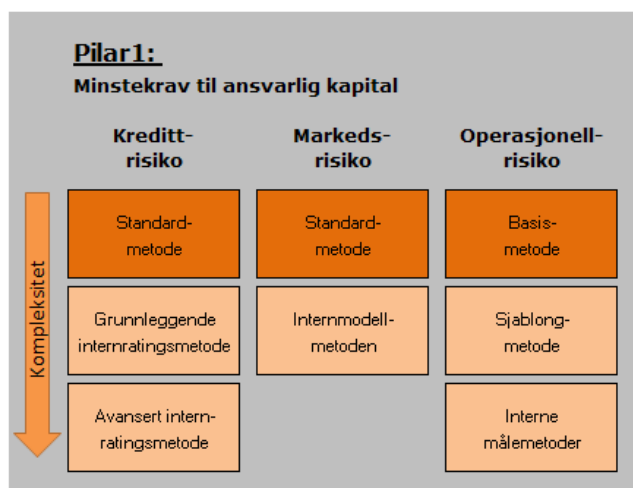
Formålet med kapitaldekningsregelverket er å styrke stabiliteten i det finansielle systemet gjennom:

- Risikofølsomme kapitalkrav
- Risikostyring og kontroll
- Tett tilsyn
- Informasjon til markedet

Kapitaldekningsregelverket baseres på tre pilarer:

- **Pilar 1:** Minimumskrav til ansvarlig kapital
- **Pilar 2:** Vurderingen av samlet kapitalbehov og individuell tilsynsmessig oppfølging
- **Pilar 3:** Institusjonenes offentliggjøring av informasjon

I figuren nedenfor er bankens metoder for å beregne minimumskrav til ansvarlig kapital iht Pilar 1 illustrert med uthevede bokser.

Pilar 1

Pilar 1 omhandler minstekrav til kapitaldekning og er en videreutvikling av det tidligere kapitaldekningsregelverket, Basel I. De nye reglene innebærer ingen endring i den grunnleggende konstruksjonen av kapitalkravet, som fortsatt er 8 %, men det ble noen endringer i regelverket for hva som kan regnes som ansvarlig kapital og sammensetningen av denne. De store endringene gjelder beregningen av kapitalkravet for kreditt risiko og introduksjonen av et eksplisitt kapitalkrav for operasjonell risiko. Krav til kapitaldekning for markedsrisiko ble i mindre grad berørt av det nye regelverket.

Pilar 2

Pilar 2 er basert på to hovedprinsipper. Bankene skal ha en prosess for å vurdere sin totale kapital i forhold til risikoprofil og en strategi for å opprettholde sitt kapitalnivå. I tillegg skal tilsynsmyndighetene gjennomgå og evaluere bankenes interne vurdering av kapitalbehov og strategier, samt overvåke og sikre overholdelse av de myndighetspålagte kapitalkravene. Tilsynet har myndighet til å sette i verk passende tilsynsmessige tiltak om de ikke er tilfreds med resultatet av denne prosessen. Det regulatoriske kravet om bankenes innrapportering av ICAAP ble gjeldende første gang i 2008.

Pilar 3

Formålet med pilar 3 er å supplere minimumskravene i pilar 1 og den tilsynsmessige oppfølging i pilar 2. Pilar 3 skal bidra til at ulike markedsaktører bedre kan vurdere institusjonenes risikonivå på ulike områder, deres styring og kontroll med risikoene samt institusjonens kapitalisering.

Intensjonen er at Pilar 3 skal medvirke til økt markedsdisiplin gjennom at markedsaktører har tilgang til relevant informasjon om institusjonene og kan handle deretter. Institusjonene kan med de nye kapitaldekningsreglene i større grad enn tidligere benytte egne metoder for å beregne kapitalkravet. Offentliggjøring av relevant informasjon er derfor blitt viktigere.

Det regulatoriske kravet til Harstad Sparebank om rapportering av Pilar 3 ble gjeldende første gang ved fremleggelse av årsrapport for 2008.

2.1 Metodevalg for Harstad Sparebank**Kredittrisiko**

Harstad Sparebank benytter standardmetoden ved beregning av kapitalkrav for kredittrisiko. Standardmetoden innebærer at det benyttes standardiserte, myndighetsbestemte risikovekter ved beregningen av kapitalkravet.

Operasjonell risiko

Ved beregning av kapitalkrav for operasjonell risiko benyttes basismetoden, som innebærer at kapitalkravet beregnes i forhold til gjennomsnittlig inntekt siste tre år.

Markedsrisiko

Harstad Sparebank er fritatt fra krav om å beregne markedsrisiko siden handelsporteføljen vanligvis ikke er større enn 5 % av bankens balanseførte og ikke balanseførte poster, iht. kapitalkravforskriften § 31-5.

3 Konsolidering**3.1 Oversikt over datterselskaper, tilknyttede selskaper mv**

Harstad Sparebank har ett tilknyttet selskap, og ett datterselskap.

Datterselskap	Eierandel	Andelstemmer	Aksjekapital	Bokført verdi
Eiendomshuset Harstad AS	100 %	100 %	1 723	3 900

Eiendomshuset Harstad AS som driver Terra Eiendomsmedling i Harstad er heleid av Harstad Sparebank. Bokført verdi av aksjene er 3.900 i balansen til Harstad Sparebank. Datterselskapet inngår i konsolidert konsernregnskap.

Det er i regnskapet til morselskap registrert et ansvarlig lån og kassakreditt på til sammen 723, samt fordring på 216, til/på datterselskap. Datterselskap har innskudd på 55 hos morselskap.

Det er i løpet av året ytt konsernbidrag fra mor- til datterselskap på 6.247.

Tilknyttet selskap	Eierandel	Andelstemmer	Aksjekapital	Bokført verdi
Folk i Husan Eiendomsmedling AS	35,2 %	35,2 %	210	881

Banken eier 74 aksjer á kr. 1.000,- i Folk i Husan Eiendomsmedling AS. Selskapet driver eiendomsmedling i Vesterålen og er deleid av Harstad Sparebank. Bankens eierandel tilsvarende 35,24 % av aksjene. Bokført verdi på aksjene i bankens balanse er 881.

4 Ansvarlig kapital og kapitalkrav**4.1 Ansvarlig kapital**

Harstad Sparebanks ansvarlige kapital består av kjernekapital. Kjernekapitalen utgjøres i sin helhet av sparebankens fond og gavefond.

Tabellen nedenfor viser sammensetningen av bankens ansvarlige kapital og dens relative andel:

	2011	2012
Sparebankens fond	338 623	353 992
Gavefond	10 460	12 665
Utsatt skattefordel og immatrielle eiendeler	-1 568	-1 511
Kjernekapital	347 515	365 146
Fradrag ansv. kapital i andre finansinst.	-9 294	-2 580
Netto ansvarlig kapital	338 221	362 566
Ansvarlig kapital i %	23,49 %	23,92 %

4.2 Kapitalkrav

Som beskrevet i kapittel 2.1 benytter Harstad Sparebank standardmetoden for å beregne kapitalkrav for kredittrisiko og basismetoden for å beregne kapitalkrav for operasjonell risiko.

Tabellen nedenfor viser kapitalkrav for kredittrisiko fordelt på de enkelte engasjementskategoriene slik disse er definert i kapitalkravsforskriften.

I tillegg vises kapitalkrav for motpartsrisiko og operasjonell risiko samt det samlede kapitalkravet:

Engasjementskategorier	Minimumskrav
Stater og sentralbanker	-
Lokale og regionale myndigheter	41
Offentlige eide foretak	-
Multilaterale utviklingsbanker	-
Internasjonale organisasjoner	-
Institusjoner	6 266
Foretak	12 352
Massemarkedsengasjementer	-
Engasjem. med pantesikkerhet i eiendom	85 233
Forfalte engasjementer	1 158
Høyrisiko - engasjementer	-
Obligasjoner med fortrinnsrett	560
Andeler i verdipapirfond	770
Øvrige engasjementer	7 022
Sum kapitalkrav for kredittrisiko	113 402
Kapitalkrav for motpartsrisiko	32
Kapitalkrav for operasjonell risiko	9 682
- Fradrag i kapitalkravet	-1 876
Sum kapitalkrav	121 240

5 Kredittrisiko og motpartsrisiko

5.1 Definisjon av mislighold og verdifall

Definisjon misligholdte engasjement:

Et engasjement anses for å være misligholdt når kunden ikke har betalt forfalte terminer på utlån innen 30 dager etter forfall eller når overtrekk på rammekreditt ikke er inndekket som avtalt innen 30 dager etter at rammekreditten ble overtrukket.

Definisjon øvrige tapsutsatte engasjement:

Et engasjement anses for å være tapsutsatt, selv om det ikke er misligholdt ennå, når det er blitt identifisert objektive bevis på verdifall.

Definisjon verdifall:

Utlån og garantier vurderes etter "Forskrift om regnskapsmessig behandling av utlån og garantier i finansinstitusjoner av 21.12.2004". Utlån måles ved første gangs balanseføring til virkelig verdi (lånebeløpet som er overført til kunden). Ved senere måling vurderes utlån til amortisert kost fastsatt ved bruk av effektiv rentemetoden, som forenklet kan sies å være utlånets balanseførte verdi ved første gangs måling justert for mottatte avdrag og eventuell nedskrivning for tap. Dersom det foreligger objektive bevis for at et utlån eller en gruppe av utlån har verdifall, foretas nedskrivning for verdifallet. Banken har utarbeidet egne retningslinjer for nedskrivning for tap på utlån og garantier. Retningslinjene omhandler hovedsakelig følgende dimensjoner:

- Personmarked/bedriftsmarked
- Vesentlige/uvesentlige engasjement (Grenseverdier: 3,0 mill. kroner for personkunder og fra 1,0 mill. til 5,0 mill. for næringslivskunder ut i fra hhv. dårligste og beste risikoklasse)
- Misligholdte/ikke misligholdte engasjement
- Risikoklasser

Kriterier for beregning av nedskrivninger på individuelle utlån er at det foreligger objektive bevis for verdifall. Objektive bevis på at et utlån har verdifall inkluderer, ifølge utlånsforskriften, observerbare data banken har kjennskap til om følgende tapshendelser:

- Vesentlige finansielle problemer hos debitor.
- Betalingsmislighold eller andre vesentlige kontraktsbrudd.
- Innvilget utsettelse av betaling eller ny kreditt til betaling av termin, avtalte endringer i rentesatsen eller andre avtalevilkår som følge av finansielle problemer hos debitor.
- Det anses som sannsynlig at debitor vil inngå gjeldsforhandling, annen finansiell restrukturering eller at debitorens bo blir tatt under konkursbehandling.

5.2 Metode for beregning av nedskrivninger

Nedskrivningsbeløpene beregnes som forskjellen mellom balanseført verdi og vurdert verdi av pant. Ved beregningen av de fremtidige kontantstrømmene vurderes sikkerhetene til påregnelig salgspris fratrukket salgskostnader.

Identifiseringen av tapsutsatte engasjement tar hovedsakelig utgangspunkt i tapshendelser som foreligger på balansedagen, men objektive bevis på manglende fremtidig oppgjørsevne hos debitor vurderes også. Banken foretar kvartalsvise vurderinger av vesentlige engasjement med tanke på individuelle og gruppevis nedskrivninger.

Nedskrivning på grupper av utlån foretas dersom det foreligger objektive bevis for verdifall i den aktuelle utlånsgruppen. Banken deler inn bankens utlån i grupper med tilnærmet like risikoegenskaper med hensyn til debitorenes evne til å betale ved forfall. Følgende risikogrupper vurderes:

- Risikoklasser
- Personkunder
- Bedriftskunder
- Primærnæringer
- Bygg & Anlegg

- Eiendomsdrift
- Varehandel / Hotell og Restaurantvirksomhet
- Tjenesteytende næringer
- Transport / Kommunikasjon

Verdifall for grupper av utlån vurderes ut i fra klassifisering og eksponeringer mot forhåndsdefinerte bransjer.

5.3 Fordeling på engasjementstyper, typer av motparter og geografiske områder

Matrisen nedenfor viser samlet engasjementsbeløp etter individuelle nedskrivninger fordelt på engasjementstyper og typer av motparter.

Type motpart pr. 31.12.2012	Brutto utlån	Garantier	Ubenyttet bevilgning	Sum
Personkunder	1 531 294	662	21 102	1 553 058
Selvstendige komm. foretak	-	-	-	-
Andre kredittforetak	-	45 824	-	45 824
Primærnærings	5 571	-	357	5 928
Industri	4 580	100	1 295	5 975
Bygg og anlegg	18 017	8 581	6 402	33 000
Transport	58 151	4 708	2 660	65 519
Eiendomsdrift	525 549	1 505	2 069	529 123
Varehandel	56 218	8 179	14 242	78 639
Service og pers. tjenesteyting	33 612	517	4 159	38 288
Sum	2 232 992	70 076	52 286	2 355 354
Gjennomsnitt*	2 154 143	76 597	65 594	2 296 333

Matrisen nedenfor viser samlet engasjementsbeløp etter individuelle nedskrivninger fordelt på geografiske områder.

Geografisk fordeling pr. 31.12.2012	Brutto utlån	Garantier	Ubenyttet bevilgning	Sum
Troms	1 709 612	21 150	44 388	1 775 150
Landet for øvrig	518 474	48 927	7 858	575 259
Utlandet	4 906	-	40	4 946
Sum	2 232 992	70 076	52 286	2 355 354

5.4 Engasjementer fordelt på type engasjement og gjenstående løpetid

Matrisen viser ulike engasjementstyper fordelt på løpetider.

Poster i balansen	inntil 1 mnd	1 - 3 mnd	3 mnd - 1 år	1 - 5 år	over 5 år	uten løpetid	Totalt
Utlån til og fordringer på kunder	90 688	18 142	89 920	424 462	1 609 780		2 232 992
Ubenyttede rammer	49 881	1 359	1 046	-			52 286
Garantiansvar	561	5 466	10 932	21 163	31 955		70 076
Sum	141 129	24 967	101 898	445 625	1 641 735		2 355 354

5.5 Mislighold, Nedskrivninger og avsetninger på garantiansvar

Matrisen nedenfor viser misligholdte og tapsutsatte utlån, individuelle nedskrivninger på utlån samt avsetninger på garantiansvar fordelt på typer av motparter.

Pr. 31.12.2012	Misligholdte engasjemen	Tapsutsatte engasjement	Individuell nedskrivn.	Gruppevise nedskrivn.	Garantier m/avsetning	Avst. På garantier
Personkunder	5 042	1 766	1 382	3 537		
Selvstendige komm. foretak						
Andre kreditforetak						
Primærnæring						
Industri						
Bygg og anlegg				1 571		
Transport				2 120		
Eiendomsdrift	4 750	1 080		9 148		
Handel	4 063	1 495	2 107	2 797		
Service og pers. tjenesteyting		586	342	1 706		
Sum sektor-/ næringsfordeling	13 855	4 927	3 831	20 878	0	0

5.6 Endring i nedskrivning på utlån og avsetninger på garantiansvar

Tabellene nedenfor viser utviklingen i nedskrivninger på utlån og avsetninger på garantiansvar for regnskapsåret 2012.

Endring i nedskrivning på grupper av utlån siste år:

Nedskrivning av grupper av utlån fremkommer som følger:	
Gruppenedskrivning av utlån 1.1.	21 228
+ periodens nedskrivning av utlån	-350
= Nedskrivning av grupper av utlån 31.12.	20 878

Årets nedskrivning og gjenvinning på tidligere års nedskrivninger:

Periodens tapskostnad fremkommer som følger:	Utlån	Garantier	Sum
Periodens endring i individuell nedskrivning	-749	0	-749
+ periodens endring i nedskrivning på grupper av lån	-350	0	-350
periodens konstaterte tap som det + tidligere år er foretatt individuell nedskrivning for	995	0	995
periodens konstaterte tap som det + tidligere år ikke er foretatt individuell nedskrivning for	1 628	0	1 628
- periodens inngang på tidligere perioders konstaterte tap	-82	0	-82
= periodens tapskostnader	1 442	0	1 442

Endringer i nedskrivninger på individuelle utlån og avsetninger på garantier siste år:

Individuelle nedskrivninger fremkommer som følger:	Utlån	Garantier	Sum
Individuell nedskrivninger 1.1.	4 580	-	4 580
- periodens konstaterte tap hvor det tidligere er foretatt nedskrivninger	995	-	995
+ økte individuelle nedskrivninger i perioden	252	-	252
+ nye nedskrivninger i perioden	604	-	604
- tilbakeføring nedskrivninger i perioden	609	-	609
= Individuell nedskrivning 31.12.	3 831	-	3 831

5.7 Bruk av offisiell rating til kapitaldekningsformål

Etter standardmetoden vil kapitalkravet kunne avhenge av motpartens offisielle rating. Offisiell rating vil i liten grad være aktuelt for bankens lånekunder, men kan være aktuelt for utstedere av verdipapirer banken plasserer i. I så fall er det ratinger fra Standard & Poor's, Moody's og/eller Fitch som er aktuelle. Harstad Sparebank har pr. rapporteringstidspunktet ingen engasjementer hvor ratingen påvirker kapitaldekningen.

5.8 Engasjementsbeløp og bruk av sikkerheter m.v. ved fastsettelse av kapitalkrav

Matrisen nedenfor viser samlet engasjementsbeløp før og etter at det er tatt hensyn til sikkerheter (garantiansvar, kausjoner og finansielle sikkerheter) samt engasjementsbeløp som er fratrukket den ansvarlige kapitalen. Hvis et engasjement har sikkerhet gitt fra en annen engasjementskategori enn låntagers egen, er beløp tilsvarende benyttet sikkerhet flyttet til samme kategori som sikkerhetsstillelsen - hvis dette gir lavere kapitalvekting. Eksempel på dette kan være at det er gitt en kommunal garanti for deler av engasjementet til et foretak.

Verdivurdering av sikkerheter tar utgangspunkt i sikkerhetens markedsverdi.

Sikkerhetsobjekter som er ukjente for banken, dokumenteres verdimesig gjennom takst. På eiendommer i primærmarkedet benyttes, i tillegg til takst, bankens egen markedskunnskap ved fastsettelse av verdi.

Verdivurdering av boligeiendommer oppdateres ved vesentlige endringer i markedet, ved større opplån og minst hvert tredje år.

Det tas hensyn til konsentrasjonsrisiko i bankens ICAAP, likevel slik at konsentrasjonsrisiko som følge av konsentrasjon i typer av sikkerheter ikke eksplisitt tilordnes kapitalbehov.

Engasjementskategori	Engasjementsbeløp før sikkerheter	Engasjementsbeløp etter sikkerheter	Fratrukket den ansvarlige kapitalen	Benyttede ratingbyrå	Andel sikret med pant ¹	Andel sikret med garantier ¹
Stater og sentralbanker	55 191	55 191		Ingen		
Lokale og regionale myndigheter	-	2 591		Ingen		
Offentlig eide foretak	-	-		Ingen		
Multilaterale utviklingsbanker	-	-		Ingen		
Internasjonale organisasjoner	-	-		Ingen		
Institusjoner	203 090	203 099	2 580	Ingen		
Foretak	191 368	188 686		Ingen		
Massemarkedsengasjementer	-	-		Ingen		
Engasjementer med pantesikkerhet i eiendom	2 132 374	2 132 374		Ingen		
Forfalte engasjementer	11 506	11 506		Ingen		
Høyrisiko-engasjementer	-	-		Ingen		
Obligasjoner med fortrinnsrett	69 994	69 994		Ingen		
Andeler i verdipapirfond	48 118	48 118		Ingen		
Øvrige engasjementer	117 371	115 144		Ingen		
Sum	2 829 012	2 826 703	2 580			

¹ Her tas kun hensyn til garantier og pant som har betydning for beregning av kapitalkrav. Andel regnet av engasjementsbeløp før sikkerheter

Hovedtyper av pant som benyttes for kapitaldekningsformål er pant i bolig og fritidseiendom. Garantier har i liten grad betydning for kapitaldekningen. Harstad Sparebank benytter ikke kreditderivater.

Banken foretar ikke motregning av eksponeringer i eller utenfor balansen ved beregning av kapitalkrav for kreditrisiko.

5.9 Motpartsrisiko knyttet til derivater

Samlet engasjementsbeløp hvor det beregnes kapitalkrav for motpartsrisiko utgjorde NOK 2,0 mill. (engasjementsbeløp før sikkerhetsstillelse og konverteringsfaktor).

Matrisen under viser derivatkontraktenes virkelige verdi før og etter nettoavregning på posisjoner mot de ulike motparter.

(hele tusen)	Virkelig verdi
Før motregning	0
Etter motregning	-8 253

Virkelig verdi før motregning er summen av virkelig verdi på alle kontrakter med positiv verdi - mot samme motpart.

Virkelig verdi etter motregning er beløpet før motregning korrigert for alle kontrakter med negativ verdi – mot samme motpart.

6 Egenkapitalposisjoner

Aksjer, andeler og egenkapitalbevis deles inn i tre porteføljer; handelsportefølje, øvrige omløpsmidler og anleggsmidler.

Handelsporteføljen består hovedsakelig av aksjefond, hvor man over tid søker å oppnå aksjemarkedets meravkastning. Postene blir vurdert til laveste verdi av markedsverdi og anskaffelseskost.

Omløpspostene er ordinære poster hvor intensjonen om å realisere kortsiktige gevinster på kurssvingninger ikke er fremtredende (i motsetning til ved handelsporteføljen). Postene blir verdsatt til den laveste verdi av anskaffelseskost og markedsverdi.

Alle papirer i denne porteføljen er børsnoterte, og børskursen pr 31.12.2012 er derfor lagt til grunn som markedsverdi. I nærværende Pilar 3-dokument omtales denne beholdningen som værende til gevinstformål, selv om gevinstformålet ikke er spesielt fremtredende.

Anleggspostene, det vil si poster beregnet til varig eie eller bruk, er vurdert til det laveste av anskaffelseskost og virkelig verdi. Beregningen av virkelig verdi baseres på informasjon om foretakets fremtidige kontantstrømmer, soliditet og fremtidsutsikter. Nedskrivning blir foretatt når virkelig verdi er lavere enn anskaffelseskost og verdinedgangen skyldes forhold som må antas å ikke være av forbigående karakter. Nedskrivningene reverseres når grunnlaget for dem ikke lenger vurderes å være til stede. Pr 31.12.2012 utgjorde akkumulerte nedskrivninger (fra anskaffelseskost) i porteføljen NOK 1,42 mill. Andel av balanseført verdi som er børsnoterte er 17,4 %. I Pilar 3 omtales denne beholdningen som værende til strategiske formål.

Matrisen nedenfor viser egenkapitalposisjoner fordelt etter om de holdes for gevinstformål eller strategisk formål. Matrisen viser også type verdipapir og bokført verdi, virkelig verdi, realisert gevinst/tap siste år, akkumulert urealisert gevinst/tap og hvor mye av dette som er medregnet i henholdsvis kjernekapital og tilleggskapital.

	Bokført verdi	Virkelig verdi	Realisert gevinst / -tap i perioden	Urealisert gevinst / -tap i perioden	Herav medregnet i kjernekapital ¹	Herav medregnet i tilleggskapital ¹
<u>Aksjer og andeler - gevinstformål</u>						
- børsnoterte aksjer	1 353	1 353		54	54	
- andre aksjer og andeler	53 544	53 544		500	500	
<u>Aksjer og andeler - strategisk formål</u>						
- børsnoterte aksjer	8 900	26 086		232		
- andre aksjer og andeler	42 131	42 131				

¹ "Herav sikter til urealiserte gevinster/tap

7 Styring og kontroll av risiko

7.1 Formål og prinsipper for ICAAP

ICAAP (Internal Capital Adequacy Assessment Process) er bankens egen prosess for å vurdere bankens kapitalbehov. Denne kapitalbehovsvurderingen skal være fremoverskuende, og dette innebærer at kapitalbehovet skal vurderes i forhold til bankens nåværende og fremtidig risikoprofil. Det er derfor et overordnet prinsipp at banken i tillegg til å beregne behovet ut fra gjeldende eksponering (eventuelt rammer) også må vurdere kapitalbehovet i lys av planlagt vekst, eventuelle besluttede strategiske endringer m.v.

Fremtidige tap kan deles inn i forventede tap og uventede tap. Forventede tap kan betraktes som en driftskostnad og forutsettes dekket over den løpende driften. Den løpende driften kan også betraktes som et førstelinjeforsvar mot uventede tap. I kapitalbehovsvurderingen legges det imidlertid til grunn at uventede tap ikke dekkes over driften, med skal dekkes av kapital. Kapitalbehovsvurderingen innebærer følgelig at banken beregner hvor mye kapital som trengs for å dekke opp for fremtidige uventede tap.

Disse beregningene gjøres på ulike måter for ulike risikoer, og er basert på ulike forutsetninger. Det er en implisitt forutsetning om at det ikke beregnes kapital som dekker alle tenkelige tapsutfall. Det er imidlertid benyttet konservative forutsetninger i beregningene.

Ved beregning av samlet kapitalbehov (for alle risikoene) kan det argumenteres for at de ulike risikoene ikke vil materialisere seg samtidig, og at det derfor eksisterer diversifikasjonseffekter som innebærer at det samlede kapitalbehovet er lavere enn summen av kapitalbehovet for de enkelte risikoene. Bankens har imidlertid valgt å legge en konservativ tilnærming til grunn, og ser derfor bort fra slike effekter.

Med risikotoleranse forstås størrelsen på den risikoen banken er villig til å ta i sin virksomhet for å nå sine mål. Risikotoleransen kommer til uttrykk i rammeverket for virksomheten, herunder i begrensninger i vedtekter, policyer, fullmakter, retningslinjer og rutiner. For noen av risikoene er det vanlig å fastsette kvantitative begrensninger på risiko, for eksempel kvantitative rammer for markedsrisiko, rammer for store engasjement, rammer for eksponering mot enkeltbransjer osv. For andre risikotyper er det mer naturlig å benytte kvalitative begrensninger. Slike begrensninger angir hvor langt man er villig til å strekke seg på enkeltrisikoen, og representerer derfor en beskrivelse av risikotoleransen for disse enkeltrisikoen. Bankens risikotoleranse er forsøkt reflektert i kapitalbehovet som beregnes for hver enkelt risiko.

Banken har videre, basert på en overordnet risikotoleranse, etablert et ønsket nivå for kapital. Dette nivået er benevnt bankens kapitalmål.

I fastsettingen av bankens kapitalmål inngår bankens internt beregnede kapitalbehov, men banken gjør i tillegg en vurdering av forventninger og krav fra bankens omgivelser. Bankens overordnede risikotoleranse innebærer at kapitalmålet alltid vil være høyere enn bankens internt beregnede kapitalbehov.

Bankens kapitalmål og overordnede retningslinjer for kapitalbehovsvurderingen er vedtatt av bankens styre. Administrasjonen gjennomfører de relevante vurderinger og beregninger i en aktiv prosess sammen med styret. Den ferdige rapport fremlegges for styret og godkjennes. En slik gjennomgang gjøres minst én gang per år.

Bankens interne kapitalbehovsvurdering innebærer en analyse og beregning av kapitalbehov for følgende risikoer:

- Kredittrisiko
- Likviditetsrisiko
- Markedsrisiko
- Operasjonell risiko
- Konsentrasjonsrisiko
- Eiendomspriserisiko
- Forretningsrisiko
- Omdømmerisiko
- Strategisk risiko

Beregning av kapitalbehov for enkeltrisikoeer gjøres ved hjelp av ulike metoder. Banken stresstester effekten på kapitaldekningen av et alvorlig økonomisk tilbakeslag/nedgangs-konjunktur. I tillegg gjennomfører banken en reversed stresstest. I en reversed stresstest bestemmer banken først hvilken kapitaldekning som er så lav at banken risikerer å bli satt under administrasjon og/eller overtatt. Deretter simulerer banken med forskjellige kombinasjoner av parameterverdier som i sum gir det resultat man har bestemt.

Hensikten med en slik reversed stresstest er å gi banken ytterligere kunnskap om hvor mye som skal til før bankens kapitaldekning faller under ett kritisk nivå. Banken gjennomfører også egne stresstester av likviditetsrisiko.

7.2 Styling og kontroll av enkeltrisikoeer

I det følgende gis en gjennomgang av bankens håndtering av de enkelte risikoene.

Harstad Sparebank er en forholdsvis liten kredittinstitusjon. Det er derfor et overordnet mål for styret at bankens kredittpolicy innebærer forsvarlig risiko. Banken har utarbeidet eget regelverk som bidrar til begrensninger og styring av den finansielle risiko. Finansiell risiko deles inn i kreditt risiko, likviditetsrisiko og markedsrisiko. Markedsrisiko består igjen av renterisiko, valutarisiko og aksjekursrisiko. Nedenfor følger en beskrivelse av de ulike typer risiki, og hvordan banken har håndtert disse.

Risikostyringsfunksjonen er organisert som en integrert del av bankens opplegg for intern risikokontroll. Ansvarlig avdelingsleder forestår her avviksrapportering til banksjef, som igjen sørger for videre rapportering til bankens styre i de situasjonene der det er påkrevet.

7.2.1 Kredittrisiko

Kredittrisiko defineres som risiko for tap knyttet til at kunder eller andre motparter ikke kan gjøre opp for seg til avtalt tid og i henhold til skrevne avtaler, og at mottatte sikkerheter ikke dekker utestående krav. Denne typen risiko knytter seg hovedsakelig til større privat- og næringsengasjement, men også til bankens plasseringer i verdipapirer.

Vårt regelverk, både i kredittåndboken og i reglene for virksomheten på verdipapirmarkedet, gir klare begrensninger i volum og krav til sikkerhet. En stor del av bankens utlån er sikret ved pant i fast eiendom.

Bankens obligasjonsportefølje er anskaffet for å sikre en nødvendig likviditetsbuffer, og består av obligasjoner utstedt av andre kredittinstitusjoner, kommuner og industriselskaper. Det knytter seg liten til middels kreditt risiko til denne porteføljen. Ved årsskiftet er de enkelte papirene i porteføljen vurdert til det laveste av kostpris og markedspris.

Både person- og bedriftskundene blir risikoklassifiserte. Risikoklassifiseringssystemet gjør banken bedre i stand til å beregne og styre risiko innenfor utlånsområdet. Både person- og næringskundene klassifiseres ut fra sikkerheter og betalingsevne og blir delt inn i følgende tre risikoklasser: Lav risiko, middels risiko og høy risiko.

Styret får halvårlig en gjennomgang av alle engasjement over en viss størrelse, samt kvartalsvis av alle utsatte engasjement uansett størrelse.

7.2.2 Likviditetsrisiko

Likviditetsrisiko defineres som risikoen for at en bank ikke klarer å oppfylle sine forpliktelser og/eller finansiere økninger i eiendelene uten at det oppstår vesentlige ekstraomkostninger i form av prisfall på eiendeler som må realiseres, eller i form av ekstra dyr finansiering. Nivået på institusjonens ansvarlige kapital vil være en sentral forutsetning for å kunne tiltrekke seg nødvendig funding til enhver tid.

En solid og veldrevet bank vil normalt ha lett tilgang til trekkrettigheter og nødvendige kreditter. Harstad Sparebank har god langsiktige funding, gjennom høy andel av innskuddsdekning. Styret ser det imidlertid fortsatt som en sentral oppgave å øke ordinære innskudd fra kunder slik at behovet for innlån fra markedet blir minst mulig.

Bankens styre vurderer likviditetsrisikoen i Harstad Sparebank som moderat. Styret får månedlige rapporter om likviditetssituasjonen i banken.

7.2.3 Markedsrisiko

Markedsrisiko defineres som risiko for tap i markedsverdier knyttet til porteføljer av finansielle instrumenter som følge av svingninger i aksjekurser, valutakurser, renter og råvarepriser.

7.2.3.1 Aksjekursrisiko

Aksjekursrisikoen omhandler risiko i forhold til aksjer, aksjefond og pengemarkedsfond. Disse deles gjerne inn i handelsportefølje, øvrige omløpsmidler og anleggsmidler.

Omløpsporteføljen består av pengemarkedsfond hvor banken har plassert deler av sin overskuddslikviditet. Disse pengemarkedsfondene inngår som en del av bankens likviditetsreserve. Størrelsen på og kursutviklingen for denne beholdningen inngår i den halvårlige rapporteringen til bankens styre.

Anleggsbeholdningen består hovedsakelig av aksjer i strategiske selskaper.

Banken forvalter en handelsportefølje som maksimalt kan utgjøre kr 10,3 millioner i markedsverdi. Pr. 31.12.2012 utgjorde handelsporteføljen ca. kr 6,8 mill., hvorav fondsandelen er på ca. kr 5,4 mill. De resterende om lag kr 1,3 mill. er investert i enkeltaksjer.

Bankens virksomhet innen verdipapirmarkedet var på et moderat nivå i 2012. Virksomheten styres av egne regler fastsatt av styret, og det er gitt klare fullmakter og volumbegrensninger på området.

7.2.3.2 Valutarisiko

Banken handler ikke med valuta utover kjøp og salg av reisevaluta til våre kunder. Valutarisikoen er derfor minimal.

7.2.4 Operasjonell risiko

Operasjonell risiko defineres som risikoen for tap eller sviktende inntjening som skyldes utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser, svikt hos mennesker og i systemer eller eksterne hendelser. Tapet kan være forårsaket av bevisste eller ubevisste handlinger/hendelser.

Operasjonell risiko blir en form for "restrisiko" som ikke dekkes av de øvrige risikoområdene. Risikoen styres ved at det foretas løpende kontroller med utgangspunkt i bankens etablerte internkontrollrutiner. Avdekkede avvik rapporteres løpende via avdelingslederne til banksjef, som igjen i enkelte situasjoner rapporterer videre til bankens styre.

7.2.5 Konsentrasjonsrisiko

Konsentrasjonsrisiko defineres som risiko for tap som følge av konsentrasjon om:

- Enkeltkunder
- Enkelte bransjer
- Geografiske områder

Banken har 3 konsoliderte kunde-engasjementer over 10 % av ansvarlig kapital som er rapporteringspliktige til Finanstilsynet. Ingen av disse er over 20 % av ansvarlig kapital. Det er konsoliderte innskudd i DNB på 4,1 % av ansvarlig kapital, samt forpliktelser til Terra-gruppen AS og Terra Boligkreditt AS på 4,4 % av ansvarlig kapital pr. 31.12.12.

Ekstra konjunkturutsatte bransjer har vi definert til å omfatte bygg og anlegg, transport, eiendomsdrift, handel og service/ personlig tjenesteyting. Styret vurderer halvårlig eksponeringen i de ulike næringene

Banken har utlån i primærområdet (Harstad, nabokommuner og Vesterålen) på 84,5 %. Øvrige utlån er fordelt på Tromsø, Oslo og resten av landet. Vi mener dette gir en akseptabel risikospredning.

7.2.6 Eiendomsprisrisiko

Denne risikotypen defineres som risiko for uventet verdifall på institusjonens eiendommer eller i porteføljer av eiendomsinvesteringer. Eiendomsprisrisiko knyttet til utlån til eiendomssektoren eller eiendeler som sikkerhet dekkes under kredittrisiko og konsentrasjonsrisiko. Banken eier eget bankbygg i Harstad sentrum til bokført verdi på kr 8,5 mill. Det vurderes som lav risiko for at et verdifall på bygningen skal føre reelle verdier under de bokførte. Bankens avdelingskontor på Sortland drives fra leide lokaler.

Banken hadde pr. 31.12.2012 ingen overtatte eiendommer.

7.2.7 Forretningsrisiko

Forretningsrisiko defineres som risikoen for uventede inntektssvingninger ut fra andre forhold enn kredittrisiko, markedsrisiko og operasjonell risiko. Risikoen kan opptre i ulike forretnings- eller produktsegmenter og være

knyttet til konjunktursvingninger og endret kundeatferd. Risikoen vurderes av bankens styre en gang hvert år eller oftere ved behov.

7.2.8 Strategisk risiko

Risiko for uventede tap eller sviktende inntjening i forhold til prognoser knyttet til vekstambisjoner, inntreden i nye markeder eller oppkjøp.

Banken anser risikoen for sviktende inntjening i forhold til prognoser knyttet til vekstambisjoner, inntreden i nye markeder eller oppkjøp som lav.

7.3 Bankens godtgjørelsesordning

Styret har gitt retningslinjer for godtgjørelse som omfatter alle former for godtgjørelse til bankens ansatte. Retningslinjene skal bidra til å fremme og gi incentiver til god styring av og kontroll med virksomhetens risiko, motvirke for høy risikotaking og bidra til å unngå interessekonflikter. Det vises også til note 9 a) i årsregnskapet.

Banken har en generell ordning for variabel godtgjørelse som defineres inn under pkt. 5 Unntak i Finanstilsynets rundskriv av 21.02.2011 "Godtgjørelsesordninger i finansinstitusjoner, verdipapirforetak og forvaltningsselskaper for verdipapirfond".

Ordningen omfatter hele banken og gir ikke incentiveeffekt når det gjelder overtakelse av risiko. Banksjefen er ikke med i ordningen.

For 2012 utgjorde bonusordningen kr. 4.500,- pr. ansatt i 100 % stilling som omfattes av ordningen.

8 Renterisiko

Harstad Sparebank har identifisert følgende kilder til renterisiko:

- Utlån til kunder/andre banker
- Rentebærende plasseringer i verdipapirer
- Innskudd fra kunder
- Rentebærende verdipapirgjeld
- F-lån fra Norges Bank
- Fondsobligasjoner med fastrente
- Annen rentebærende gjeld
- Derivater

Renterisiko på utlån til kunder oppstår i tilknytning til både flytende og fastforrentede utlån. I henhold til finansavtaleloven (gjeldende for privatpersoner) har banken en varslingsfrist på 6 uker før en eventuell renteøkning på utlån kan iverksettes. For beregning av renterisiko knyttet til utlån med flytende rente benytter banken en durasjon på 0,12 (6/52). Banken benytter renteswapper for å styre renterisikoen på fastrenteutlån ut fra vedtatt ramme. I henhold til markedspolicy skal bankens nettoeksponering mot renterisiko ikke overstige 3,0 mill. Bankens netto renteeksponering ligger godt innenfor de vedtatte rammer.

Bankens plasseringer i rentebærende verdipapirer består hovedsakelig av papirer med flytende rente som reguleres kvartalsvis. Fra vår meglerforbindelse mottar vi månedlige kurs- og renterisikooversikter som inngår i bankens styring av renterisiko.

Renterisiko knyttet til kundeinnskudd oppstår også i tilknytning til både flytende og fastforrentede avtaler. Når det gjelder kundeinnskudd er varslingsfristen i finansavtaleloven på 2 måneder, renterisikoen på innskudd med flytende rentevilkår er derfor marginalt høyere enn den tilsvarende risikoen på utlån. Bankens NIBOR-relaterte innskudd reguleres daglig ut fra dagens NIBOR. Banken har ingen fastrenteinnskudd pr. 31.12.12. Når det er aktuelt med fastrenteinnskudd opererer banken med rentebindingsperioder fra 3 – 12 måneder. På grunn av den relativt korte

bindingstiden har vi p.t. ikke benyttet renteswapper her.

Banken har verdipapirgjeld på 100 MNOK pr. 31.12.12. Obligasjonslånet løper til 07.04.14 og har flytende rente knyttet til 3 måneders NIBOR med kvartalsvis rentejusteringer.

All annen rentebærende gjeld har også flytende rente knyttet til 3 måneders NIBOR og kvartalsvis rentejusteringer. I perioder hvor det her inngår rentebærende gjeld med fast rente vurderes behovet for renteswapper i hvert enkelt tilfelle.

Renterisikoen styres etter vedtatte rammer og begrensninger i følgende policyer:

- Risikopolicy
- Markedspolicy

Renterisikoberegninger rapporteres halvårlig til styret.

Ut i fra bankens posisjoner, rentebindingstid og varslingsfrister for renteendringer er det nedenfor satt opp en oversikt over bankens renterisiko. Renterisikoen er beregnet ut i fra vektet durasjon på de ulike posisjonene multiplisert med en renteendring på et prosentpoeng:

Renterisiko

	durasjon	Renterisiko i tusen kroner *
Eiendeler:		
Utlån/fordr. kredittinst.	0,09	103
Utlån til kunder med flytende rente	0,12	2 154
Utlån til kunder med rentebinding	3,68	13 473
Rentebærende verdipapirer	0,33	698
Øvrige rentebærende eiendeler	-	-
Gjeld:		
Innskudd med rentebinding	-	-
Andre innskudd	0,17	-3 542
Verdipapirgjeld	0,25	-250
Øvrig rentebærende gjeld	0,16	-87
Utenom balansen:		
Renterisiko i derivater	3,67	-11 664
Sum renterisiko		885

* Renterisiko er beregnet som et ans lag på verdiendring ved ett prosentpoengs økning i renten.

Banken har ingen renterisiko i utenlandsk valuta.